SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1381

av Lili André (KD)

Långsiktiga förutsättningar för nationella minoritetsspråk i förvaltningsområdena

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa långsiktiga och förutsägbara planeringsförutsättningar för kommuner och regioner inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp vilka konsekvenser förändringar i statsbidragens utformning får för kommuners och regioners möjligheter att fullgöra sina skyldigheter enligt minoritetslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att vägledning, uppföljning och erfarenhetsutbyte mellan kommuner och regioner bidrar till ett mer likvärdigt genomförande av nationella minoriteters rättigheter i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

De nationella minoritetsspråken är en del av Sveriges gemensamma kulturarv. För att språken finska, meänkieli och samiska ska leva vidare behöver människor kunna använda språken i vardagen och föra dem vidare mellan generationer. Det kräver

tillgång till språkliga och kulturella sammanhang, språkkunnig personal, fungerande samhällsservice och verksamheter som är långsiktiga och uthålliga.

Kommunerna och regionerna inom förvaltningsområdena för minoritetsspråken har en central roll i detta arbete. Statsbidraget ska bidra till att finansiera de merkostnader som följer av minoritetslagstiftningen och av särskilda rättigheterna inom förvaltningsområdena och till åtgärder som stödjer användningen av språken. Det har därmed betydelse för både kulturverksamhet och arbetet med att tillgodose minoriteternas rättigheter i offentlig verksamhet. En långsiktig finansiering ger bättre förutsättningar att omsätta rättigheterna i praktisk verksamhet.

Erfarenheterna från kommuner och regioner visar att långsiktighet är avgörande för att bygga upp kompetens och verksamheter som fungerar över tid. Det gäller inte minst möjligheterna att rekrytera och behålla personal med språkkompetens, utveckla samverkan med minoritetsorganisationer och bedriva återkommande verksamhet för barn, unga och äldre.

I uppföljningar från förvaltningsområdena har kommuner beskrivit att förändrade ekonomiska förutsättningar påverkat möjligheterna att bedriva språk- och kulturfrämjande verksamhet. Flera har också pekat på svårigheterna att planera långsiktigt när förutsättningarna förändras med kort framförhållning. För verksamheter som bygger på förtroende, kontinuitet och språkkompetens får detta särskilt stor betydelse. Det gäller inte minst möjligheterna att rekrytera och behålla personal med språkkompetens, utveckla samverkan med minoritetsorganisationer och bedriva återkommande verksamhet för barn, unga och äldre.

I rapporten Minoritetspolitikens utveckling 2025 uppgav 70 av förvaltningsområdenas 85 kommuner att sänkningen hade påverkat verksamheten. Mer än hälften uppgav försämrade möjligheter att främja språk och kultur. Kulturaktiviteter och språkfrämjande insatser hade ställts in, bland annat inom äldreomsorgen och för barn och unga. Även språkstöd i förskolan hade drabbats.

Neddragningen begränsade också förutsättningarna för det bredare arbetet med service på minoritetsspråken. Informations- och kunskapshöjande insatser prioriterades ned och kommuner uppgav att medel för utvecklingsarbete saknades. Beskedet kom dessutom när budgetarna redan var beslutade. Ett fåtal kommuner tillsköt egna medel, men beskrev detta som en engångslösning.

Tillfälliga tillskott ger inte den förutsägbarhet som behövs för att behålla personal och erbjuda återkommande verksamhet. Staten bör ge kommuner och regioner långsiktiga ekonomiska förutsättningar att fullgöra sitt ansvar. Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter har i sitt femte yttrande om Sverige uppmärksammat brister och skillnader i det lokala genomförandet av minoritetsrättigheterna. Kommittén har också framhållit betydelsen av hållbara förutsättningar för det språkfrämjande arbetet. Yttrandet publicerades före bidragssänkningen 2025, men visar att behovet av långsiktighet och bättre genomförande redan då var tydligt.

Det finns behov av att kunna planera verksamhet utifrån invånarnas behov och bygga upp kompetens som finns kvar över tid. Verksamhet som bygger på förtroende, språkkompetens och personliga kontakter behöver kunna utvecklas över flera år.

Ett viktigt användningsområde är språkfortbildning för personal. Att statsbidraget har använts till språkkurser och fortbildning för kommunanställda beskrivs bland annat i SOU 2017:60. Genom utbildning i finska, meänkieli och samiska kan medarbetare utveckla sina språkkunskaper och få större trygghet i att använda språken i arbetet. Det kan exempelvis handla om att personal med tidigare språkkunskaper får möjlighet att återaktivera dessa och utveckla det ordförråd som behövs i yrkesrollen. Sådana insatser kan bidra till att befintliga språkkunskaper tas till vara och utvecklas.

En viktig del av arbetet handlar om att utveckla språkkompetensen inom offentlig verksamhet. Kommuner och regioner behöver kunna ta till vara de språkresurser som finns bland medarbetarna och skapa förutsättningar för fortbildning och kompetensutveckling. Det kan stärka möjligheterna att erbjuda information, service och ett gott bemötande på minoritetsspråken.

Möjligheterna för barn, unga och vuxna att använda och utveckla sina minoritetsspråk utanför skolans verksamhet behöver stärkas. Samverkan mellan kommuner, bibliotek, föreningsliv och folkbildning kan bidra till fler mötesplatser där språk och kultur hålls levande. Sådana insatser kan vara särskilt betydelsefulla för personer som vill återta ett språk som tidigare gått förlorat inom familjen.

För att minoritetspolitiken ska få genomslag i hela landet krävs också att erfarenheter sprids mellan kommuner och regioner. Goda exempel på språkfrämjande arbete, samråd och utveckling av service kan bidra till ett mer likvärdigt genomförande av de rättigheter som följer av lagstiftningen.

Regeringen bör därför säkerställa långsiktiga och förutsägbara planeringsförutsättningar för kommuner och regioner inom förvaltningsområdena. Vidare bör konsekvenserna av förändringar i statsbidragens utformning följas upp så att lagstiftningens intentioner kan upprätthållas. Slutligen bör statens vägledning och uppföljning bidra till ett mer likvärdigt genomförande av minoritetspolitiken i hela landet.

Genom långsiktighet, kunskapsutveckling och ett systematiskt genomförande kan förutsättningarna stärkas för människor att använda sina nationella minoritetsspråk genom hela livet och föra sitt språk och kulturarv vidare till kommande generationer. Det stärker människors möjligheter att få service, delta i kulturlivet och använda sitt minoritetsspråk genom hela livet och föra vidare sitt kulturarv vidare.

Stärkta minoritetsspråk kan också skapa bättre förutsättningar för framtida samarbeten över nationsgränserna. Språkkunskaper och kulturell förståelse kan underlätta kontakter mellan människor, föreningar, offentliga verksamheter och företag. Att bevara och utveckla språken är därmed också en investering i framtida utbyten och samarbeten inom samhälls- och näringslivet.

Lili André (KD)